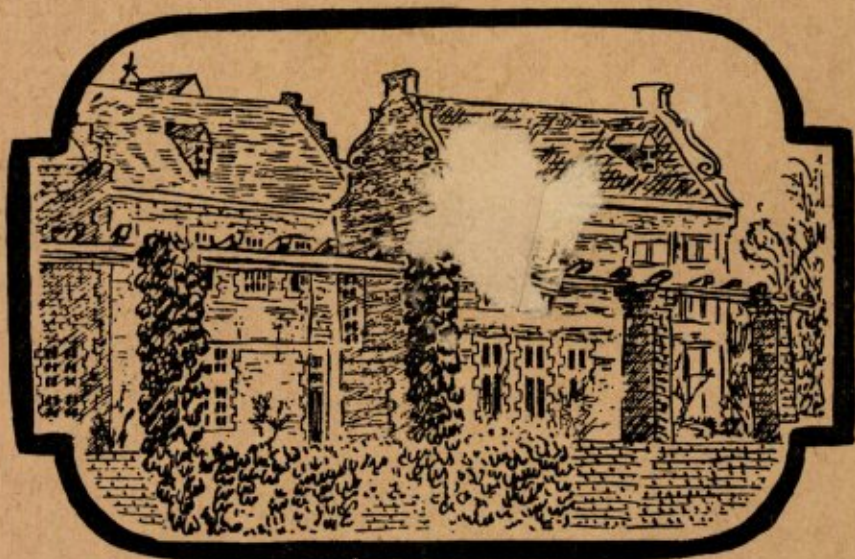

NATUUR- HISTORISCH MAANDBLAD

ORGAAN VAN HET
NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

VACANT

TOERISTEN, BEZOEKT

Valkenburg (LIMB.)

★

LIMBURG'S CENTRUM VAN HET
VREEMDELINGENVERKEER

Schilderachtige afwisseling van
Heuvels, Bossen, Rivieren, Velden
en Weiden.

Toverachtige Spelonken, Grotten en
Groeven, waaronder de
Daelhemerberggroeve met Model-
steenkolenmijn, merkwaardige beziens-
waardigheid met vakkundige gidsen
onder toezicht der Staatsmijnen.

Hele jaar geopend.

INLICHTINGEN:

LINDENLAAN 30 — VALKENBURG (Limburg)

Telefoon (K 4406) 2057-2519-2403

NIEUWE

EN

OUDE

Natuurwetenschappelijke BOEKEN

Speciaal:

ENTOMOLOGIE

ZOOLOGIE

BOTANIE

leveren op zeer gemakkelijke voorwaarden

GOECKE & EVERS

Uitgeverij-Boekhandel en Antiquariaat voor
Natuurwetenschappelijke Litteratuur

VON BECKERATHPLATZ 9

KREFELD - DUITSLAND

CATALOGI WORDEN OP AANVRAAG EN ONDER
OPGAAF VAN STUDIEGEBIED GRATIS TOEGEZONDEN

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofdredacteur:** Dr. E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:
C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.
Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7,50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0,75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, blz. 81. — Een nieuwe hoofdredacteur, blz. 81. — Verslag van de buitengewone algemene vergadering en van de maandvergadering te Maastricht, blz. 81. — **W. J. M. Sterk.** Slijmzwammen, blz. 82. — **Dr H. C. Blöte.** Wantsen, Cicaden en Bladvlooien verzameld in 1950, blz. 83. — **P. F. van Heerd** en **J. W. Sluiter.** The results of bat banding in the Netherlands in 1954, blz. 85.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op Woensdag 5 Jan. 1955, om 19.00 uur in het Museum. Na een korte inleiding zal de heer N. Nelissen uit Visé enige door hem zelf opgenomen kleurenfilms vertonen, twee over bloemen en twee over het leven der bijen.

te Heerlen op Woensdag 12 Jan., om 19.00 uur in de R.K.H.B.S.

te Maastricht op Woensdag 2 Febr., om 19.00 uur in het Museum.

te Heerlen op Woensdag 9 Febr., om 19.00 uur in de R.K.H.B.S.

EEN NIEUWE HOOFDREDACTEUR.

Zoals in het verslag van de buitengewone ledenvergadering van 1 December te lezen staat, is Dr Kruytzer gekozen tot hoofdredacteur van het Natuurhistorisch Maandblad, en van de Publicaties.

Het secretariaat van het Genootschap is dus in het vervolg weer samengevoegd met dat van de redactie. Adres: Bosquetplein 7, Maastricht. Voor verdere veranderingen die uit deze wijziging voortvloeien, leze men het verslag van voornoemde vergadering.

VERSLAG VAN DE BUITENGEWONE ALGEMENE VERGADERING EN VAN DE MAANDVERGADERING

te Maastricht op Woensdag 1 December 1954.

Aanwezig de dames: Willemse-Widdershoven, Minis-van de Geyn, van der Mijll Dekker, Tulleners-Jansen, Sterk, Smeets, Jaspars, Mommers, Berendschot en de heren: Willemse, van Rummelen, Kruytzer, Mommers, Sterk, van der Leeuw, van Wouw, van Rijckevorsel, Leysen, Stevens, Otten, Nulens, Kicken, Gyteneek, Tulleners, Willems, Koelman, Ittman, Hensels en Beaulen.

De voorzitter, dokter Willemse, brengt in herinnering, dat de heer van Nieuwenhoven, reeds een jaar geleden bij zijn vertrek naar Amsterdam de wens te kennen gegeven heeft, van de leiding van het Maandblad te worden ontheven en zegt de scheidende hoofdredacteur dank voor alles wat hij gedaan heeft voor Publicaties en Maandblad. Daarna komt aan de orde de verkiezing van de nieuwe hoofdredacteur. De bestuurscandidaat, Dr E. M. Kruytzer, wordt bij acclamatie gekozen. Deze verklaart zich bereid de benoeming te aanvaarden en deelt mede, dat hij van plan is het Maandblad in het vervolg, bij wijze van proef, om de twee maanden te laten verschijnen, maardan in een omvang van 20 bladzijden,

inplaats van 8 bladzijden. Zodoende hoopt hij tevens ook meer aandacht te kunnen besteden aan boekbesprekingen, omdat zulks in het belang is van de leden van het Genootschap. Het eerstvolgende nummer zal dan verschijnen einde Februari. Voor opgave van excursies diene men met deze verandering terdege rekening te houden.

Hierna wordt aan de gewone maandvergadering begonnen. Mevrouw Minis-van de Geyn wijst erop, dat het niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk is, de oude maandbladen te raadplegen. Dit is nu pas gebleken uit het artikel van C. den Hartog over *Hildenbrandtia rivularis*, waarin te lezen staat, dat dit roodwier op 14 Mei 1951 voor het eerst in Nederland gevonden is. Het Natuurhistorisch Maandblad van 1919, jaargang 8, blz. 16, vermeldt reeds de vondst van dit wier op 21 December 1918 in een beekje van het park te Elsloo door Dr G. Romijn. De heer Kruytzer kan hier nog twee vermeldingen aan toevoegen, namelijk in het Maandblad van 1924, jaargang 13, blz. 110, en van 1940, jaargang 29, blz. 87. Hij laat tevens een steen met roodwieren rondgaan, die hij tijdens de zomerexcursie van het Genootschap op 2 Augustus 1924 heeft opgevisst uit een beekje in het park te Elsloo. Het oorspronkelijke etiket is er nog bij. Naar aanleiding van deze mededeling, wijst de voorzitter erop, dat het toch zeer gewenst zou zijn, een repertorium samen te stellen van de bestaande maandbladen, zeker van de oudste (1912-1923), waarvan zelfs geen index bestaat. Daarna memoreert de heer Kruytzer het feit, dat 400 jaar geleden verschenen is het beroemde „Cruydtboeck” van Rembert Dodoens, medecijn der stad van Mechelen, gedrukt door Jan van der Loe in de drukkerij „den Swerten Arent” te Antwerpen, en ter ere van dit heuglijke feit biedt hij aan het Museum aan, de vierde en laatste druk van dit werk: „Cruydt-Boeck Remberti Dodonaei”, gedrukt te Antwerpen in de Plantijnsche Druckerij van Balthasar Moretus MDXLIV. Het is een geschenk van het Bisschoppelijk College te Roermond. Met een hartelijk woord van dank aan de zeereerwaarde heer A. J. M. van Thiel, directeur van het College, en de algemene instemming van de vergadering wordt dit waardevol geschenk aangevaard.

Daarna houdt de heer Sterk zijn aangekondigde lezing over :

S l i j m z w a m m e n

Het is eigenlijk niet goed mogelijk voor deze groep organismen een naam neer te schrijven, die iedereen voldoet. In oude literatuur vinden wij ze bij de *Gasteromycetes*, de stuifzwammen, ingedeeld. Toen van de voortplanting meer bekend werd, was dit niet meer vol te houden, en werd er een afzonderlijke hoofdafdeling voor in het leven geroepen. Waar deze nu moest staan was al direct een moeilijkheid. De vruchtlichamen, waarin de sporen gevormd worden, doen soms aan stuifzwammen denken. Bovendien is daardoor de groep vooral bestudeerd door plantkundigen, die verder vooral schimmels beschreven hebben. Daarom worden de slijmzwammen dikwijls onder de naam *Myxomycetes* bij het plantenrijk ingedeeld.

Er is ook veel voor te zeggen, ze in het dierenrijk te plaatsen.

Ze heten dan *Mycetozoa*. Zwamdieren zouden wij kunnen vertalen. Het ligt er maar aan, welk stadium van de levenscyclus wij het belangrijkste vinden, of wij de ene of de andere naam willen gebruiken. Het zijn organismen, die tussen plant en dier instaan.

De naam slijmzwammen is er aan gegeven, daar het meest opvallende, en meestal grootste deel van de ontwikkeling, het plasmodium, er nog al slijmerig kan uitzien. Deze plasmodien zijn in de zomer en herfst vooral nog al eens te vinden op dood hout. Als een reusachtige Amoebe kruipt het plasmodium voort over de bosgrond en vooral vertoont het dikwijls een voorkeur voor oude boomstronken. Het voedt zich met dood materiaal, maar ook dikwijls met levende cellen. Verschillende soorten zijn goed te kweken, als ze gist als voedingstof krijgen. Ook zijn er, die een duidelijke voorkeur vertonen voor paddestoelen.

Als het plasmodium rijp is, kruipt het naar een lichtere, meestal iets drogere plaats als waar het eerst was. Voor de soorten die een gekleurd plasmodium hebben, schijnt licht noodzakelijk te zijn voor het vormen van vruchtlichamen.

De indeling berust op de bouw van de vruchtlichamen. Meestal zijn deze maar klein, 1 of 2 mm. is een gewone maat. Als ze groter zijn dan 5 mm., zijn het flinke soorten.

Deze grote vruchtlichamen bestaan eigenlijk uit de samensmelting van meerdere kleine. Een aethalium heet dat.

Tussen de sporen in een vruchtlichaam vinden wij een draadachtig steunsel, het capillitium. De vorm hiervan is een van de belangrijkste kenmerken voor de indeling. Bij de geslachten *Badhamia*, *Physarum*, *Craterum*, *Fuligo* en enkele kleinere geslachten vinden we in het capillitium-net kalkstukjes. Bij *Diderma*, *Diachea* en *Mucilago* wordt de kalk daarentegen afgezet in of op de buitenlaag van het vruchtlichaam. In Amerika is aangetoond, dat bovengenoemde geslachten, waarvan de vruchtlichamen zo goed met kalk bedeed zijn, ook voor sterk kalkhoudende gronden een voorkeur vertonen. Tot nu toe heb ik nog te weinig materiaal van de kalkvrije gronden hier in Zuid-Limburg, om te kunnen zeggen, dat dit hier ook zo is. De meeste overige geslachten schijnen het met minder kalk te kunnen stellen. In het capillitium of in de buitenlaag komt kalk tenminste niet in opvallende hoeveelheden voor.

Als een spore gunstig terecht komt, wordt water opgenomen. De kern deelt zich, en er komen enkele zwermcellen uit, voorzien van een trilhaar, of een Amoebe-achtige cel, die zich in enkele zwermcellen deelt. De Amoebe-achtige cellen voeden zich met bacteriën. Door versmelting van zwermcellen worden zygoten gevormd, die ook amoeboed zijn. Hieruit ontstaat een nieuw plasmodium.

Over het voorkomen van verschillende soorten in Limburg heb ik nog niet voldoende gegevens, om een enigszins volledige lijst ervan te kunnen samenstellen. Voor toezending van gevonden materiaal, dat kan bijdragen tot een betere kennis van deze interessante groep, zal ik steeds dankbaar zijn.

Mededelingen van de Commissie inzake wetenschappelijk onderzoek van de Sint-Pietersberg, No. 31

WANTSSEN, CICADEN EN BLADVLOOIEN, VERZAMELD IN 1950

door

Dr H. C. BLÖTE

Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden

In 1950 werd intensief voortgegaan met de inventarisatie van de fauna van de Sint-Pietersberg, en door de langzamerhand meer geperfectioneerde verzamelmethode was de omvang van het verzamelde materiaal veel groter dan in het voorafgaande jaar.

Dit had het nadeel, dat praepareren en bewerken veel meer tijd gingen vergen. Het is

daardoor, dat dit artikelje eerst nu verschijnt. Het blijkt echter tevens, dat dit omvangrijke materiaal geenszins een overbodige luxe is. In het hierna volgende lijstje zult U verscheidene soorten aantreffen, die ons in 1949 niet in handen kwamen, en zelfs 4 van de 6 in dit lijstje vermelde „Faun. nov. spec.” zijn van de Sint-Pietersberg afkomstig, wel een bewijs, dat er heel wat verzameld moet worden voor dat men een enigszins volledig overzicht van de fauna heeft, zelfs in een betrekkelijk beperkt gebied.

In dit tweede onderzoeksjaar werd tevens wat meer aandacht besteed aan de fauna van de omgevende terreinen, ten einde een indruk te krijgen van de eigenaardige plaats die de Sint-Pietersberg daartussen inneemt. Dit onderzoek is, mede door het grotere oppervlak van het onderzochte gebied, nog niet in een stadium, dat verstrekkende conclusies toelaat. Slechts kan ik er op wijzen, dat vele van de zeldzame soorten, die wij in 1949 op de Sint-Pietersberg aantreffen, ook blijken elders voor te komen.

In 1952 verscheen H. Ribaut's belangrijke bewerking der *Jassidae* in de *Faune de France*. In verband hiermede zal het nodig zijn ook de Nederlandse gegevens aan een revisie te onderwerpen; er is vooral aan de nomenclatuur van onze Jassiden nogal wat te verbeteren. Voor het ogenblik heb ik mij er toe bepaald de dieren dezer groep die in mijn lijstje voorkomen met de juiste naam aan te duiden, met bijvoeging van de naam waarmede zij in vroegere faunistische literatuur zijn vermeld.

Wantsen (*Heteroptera*)

Dufouriellus ater Duf. Deze vrij zeldzame soort werd in één exemplaar verzameld boven Slavante, achter schors van een — waarschijnlijk berken — heiningpaaltje.

Anthocoris pilosus Jak. bleek ook in 1950 niet zeldzaam te zijn op de St.-Pietersberg; de soort werd ook in het Cannerbos en op de Bemelerberg aangetroffen. Ook *Anthocoris sarothammi* D. & S. en *A. Minki* Dohrn werden weer enkele malen waargenomen.

Macrotylus solitarius M.-D. werd op 18 Juli in het Cannerbos gevangen. Tot nu toe in Nederland alleen bij Bemelen aangetroffen.

Psallus salicellus M.-D. Deze vrij zeldzame wants werd zowel op de St.-Pietersberg (Zonneberg, Caestert) als bij het kasteel Neercanne en op de Heerderberg aangetroffen.

Orthotylus viridinervis Kb. werd gevangen bij Slavante, ook in het Cannerbos en op de Heerderberg. Alle exemplaren werden in Juli verzameld.

Dicyphus annulatus Wolff werd behalve op de St.-Pietersberg (bij grenspaal 51) ook nog aangetroffen op de Bemelerberg en op de Heerderberg.

Lygus pratensis L. werd ook in 1950 meermalen op de St.-Pietersberg en in de omgeving waargenomen. Van *Lygus spinolae* M.-D. werd een exemplaar op 17 Augustus bij Slavante gevangen. *Lygus (Agnocoris) rubicundus* Fall. verzamelden wij op 25 April in de Sjechelder grub onder Ryckholt.

Adelphocoris quadripunctatus F. werd met de var. *innotatus* Reut. herhaaldelijk in de omgeving van het kasteel Neercanne verzameld. De var. *innotatus* Reut. ook op de St.-Pietersberg (zuidhelling van het stort, 17 Augustus). Een wat afwijkend exemplaar in het Eysdener bos, 14 September.

Adelphocoris seticornis F. var. *pallidipennis* Reut. werd ook op de Bemelerberg aangetroffen, (20 Juli).

Coranus tuberculifer Reut. Faun. nov. spec. Hoewel de soort hiermede voor het eerst uit Nederland vermeld wordt, is de eerste vangst geenszins nieuw. In de verzameling van A. J. F. Fokker bevindt zich n.l. een exemplaar dezer soort, gemerkt „Valkenb. v. Konijnb. 8” (Valkenburg, Van Konijnenburg, Augustus), het etiket waarschijnlijk door E. J. G. Everts geschreven. Het exemplaar was echter voor een *Coranus subapterus* de Geer forma macroptera gehouden. Het langere 2e lid der antennen en de afwijkende vorm van de spits van het schildje onderscheidt *C. tuberculifer* Reut. echter duidelijk van *C. subapterus*. Het schijnt dat *C. tuberculifer* Reut. steeds macropteer is. *C. tuberculifer* Reut. is tot nu toe niet dichter bij ons land verzameld dan Zuid Frankrijk en Tirol, en voorts meer naar het zuiden en oosten. Het zal echter nuttig zijn de macroptere exemplaren, die voor *C. subapterus* de G. doorgaan nog eens nader te onderzoeken. Wij verzamelden een exemplaar op de St.-Pietersberg nabij de nieuwe doline (22 Augustus).

Nysius senecionis Schill. Behalve in de omgeving van het stort, waar deze soort gewoon is en bij de Franse Batterij, vonden wij haar bij het kasteel Neercanne, op de Bemelerberg,

onder Cadier en Keer en bij Tulle, Maart en Juli-October.

Nysius ericae Schill. werd weer enige malen aan de Oosthelling en ten zuiden van het stort aangetroffen, in totaal 10 exemplaren, in Mei, Augustus en September.

Tropistethus holosericeus Schltr. Van deze soort, die wellicht door zijn levenswijze weinig gezien wordt, vingen wij op 18 October een exemplaar bij grenspalen 57-58.

Eremocoris podagricus F. Deze soort, die in ons land tot Zuid-Limburg beperkt blijft, werd op 21 Maart bij Slavante met de keverzeef verzameld.

Stictopleurus punctatonevrosus Goeze werd weer herhaaldelijk op de St.-Pietersberg gevangen, echter ook bij Tulle, onder Cadier en Keer en op de Bemelerberg. Ook *Stictopleurus abutilon* Rossi bleek op de St.-Pietersberg voor te komen, de soort werd gevangen aan de Oude Luikerweg, boven de Enci-groeve, bij grenspalen 51-52 en bij de Franse Batterij.

Stenocephalus medius M. & R. Deze zeer zeldzame soort (bekend uit Arnhem en Vlodrop) werd op 17 October in het Cannerbos aangetroffen.

Stenocephalus agilis Scop., die even zeldzaam is als de voorgaande (vermeld van Den Haag en Vlodrop) werd op 23 Mei in 2 exemplaren aan de zuidzijde van het stort verzameld.

Ceraleptus lividus Stein, werd op 14 Augustus bij de Franse Batterij en op 22 Augustus nabij de nieuwe doline verzameld.

Syromastes rhombeus L. var. *quadratus* F. Een exemplaar bij grenspalen 57-58 op 22 Augustus.

Bathysolen nubilus Fall., die slechts enkele malen elders in Limburg werd aangetroffen, werd op 23 Maart met de keverzeef verzameld in de Wijngaard.

Berytus montivagus M.-D. Deze zeldzame soort, die in Nederland alleen vele jaren geleden van Zierikzee en Utrecht was vermeld, werd op 6 April bij de kiezelkuil op de Heerderberg buitgemaakt.

Tropidocheila pilosa Humm. Deze, in ons land alleen bij Noordwijk en Schin op Geulle verzamelde soort, werd in enige exemplaren in het Eysdenerbos, op 23 Augustus en 14 September gevangen.

Cicaden (*Homoptera-Cicadariae*)

Stenocranus minutus F. werd ook in 1950 geregeld, en soms in vrij groot aantal (bijvoorbeeld 27 stuks op 20 Augustus in het Encibos) op de St.-Pietersberg verzameld. De soort werd ook op de Heerderberg, in het Eysdenerbos en bij Bemelen gevangen.

Stenocranus fuscovittatus Stål. Deze soort, die in September 1948 bij Vlodrop en Herkenbosch werd verzameld, werd in 1950 bij Tulle gevangen, op 16 September.

Kelisia punctulum Kbm. Faun. nov. spec. Van deze soort werden 9 exemplaren, allen wijfjes, verzameld in een moerassig terrein onder Nuth, op 16 September.

Liburnia marginata F. Deze soort was tot nu toe slechts eenmaal in Nederland gevangen, bij Arnhem, in Juni. Wij troffen op 17 Augustus een exemplaar bij Slavante aan.

Liburnia spinosa Fieb. Van deze soort, die tot nu toe alleen bij Waalré (N.B.) was gevangen, verzamelden wij op 23 April 2 brachyptere exemplaren nabij de Belgische grens op het zuidwestelijk deel van de St.-Pietersberg.

Liburnia albostrata Fieb. Faun. nov. spec. Eveneens op 23 April, en ook bij de Belgische grens werden 6 exemplaren van deze soort verzameld; bovendien nog 6 in de Wijngaard. Deze soort lijkt op *L. collina* Boh. (die ook op die dag in de Wijngaard werd aangetroffen); het voorste schedelgroefje is echter minder smal dan bij *L. collina*, vooral van achteren. De mannetjes zijn te onderscheiden, doordat de zijrand van het laatste segment niet ingesneden is; ook zijn de genitaalplaten kleiner, aan de basis breder aaneensluitend en zonder haakvormig uitsteeksel aan de top.

Circulifer (= *Thamnotettix*) *fenestratus* H.-S. werd ook op de Heerderberg gevangen (19 Juli).

Arocephalus longiceps Kbm. (= *Deltocephalus linnei* Fieb.). Werd ook elders in Zuid Limburg herhaaldelijk waargenomen. Wij kunnen de volgende vindplaatsen vermelden: Cannerbos, 18 Juli; Savelsbos bij Dolenkamer, 23 Aug.; Heerderberg, 13 September; Eysdenerbos, 14 September; Tulle, 16 September; Molenberg bij Bemelen, 19 September; bij kasteel Neercanne, 17 October.

Sardius (= *Deltocephalus*) *argus* Marsh. Werd ook dit jaar verzameld op dezelfde plaats als in 1949, op 22 Augustus. Ook op de Heerderberg werd op 19 Juli een exemplaar gevangen.

Eupteryx collina Fl. Faun. nov. spec. Deze soort werd tot nu toe alleen enkele malen in de omgeving van het kasteel Neercanne verzameld, in Juli en in October.

Eupteryx melissae Curt. Deze zeldzame soort werd in Juli en October bij het kasteel Neercanne verzameld, en op 16 September bij Tulle.

Typhlocyba bifasciata Boh. Op 19 Juli werden 2 exemplaren van de typische vorm in het Cannerbos op licht gevangen, benevens een exemplaar van de Faun. nov. var. *fenestrata* Mel.

Erythroneura parvula Boh., uit ons land slechts uit de duinen bij 's-Gravenhage bekend, werd herhaaldelijk bij het kasteel Neercanne, in Mei, Juli en Augustus, verzameld, voorts een exemplaar bij Schinnen (21 Juli), een in de Wijngaard op de St.-Pietersberg (14 Augustus) en een bij Tulle (16 September).

Erythroneura scutellaris H.-S. bleek in 1950 op de St.-Pietersberg vooral in Augustus niet zeldzaam te zijn. Ook werd deze soort aangetroffen bij Tulle, in het Cannerbos, op de Heerderberg onder Cadier en Keer en bij Amby.

Erythroneura hyperici H.-S., komt plaatselijk vrij talrijk op de St.-Pietersberg voor, (Langs de Oude Luikerweg, bij het stort, en bij de Franse Batterij). Ook onder Cadier en Keer en bij Schinnen werd de soort verzameld.

Bladvlooien (*Psyllides*)

Aphalara innoxia Foerst. Faun. nov. spec. werd in een enkel exemplaar bij de Nieuwe Doline verzameld op 19 Juli.

Psylla pruni Scop. Faun. nov. spec. Van deze soort werden 2 exemplaren op 23 April in de Wijngaard buitgemaakt.

THE RESULTS OF BAT BANDING IN THE NETHERLANDS IN 1954 1)

by P. F. VAN HEERDT & J. W. SLUITER
Zoological Laboratory, University of Utrecht

As in previous years the authors have been continuing the investigations on migration and hibernation of dutch bats, which were started by Dr L. Bels in 1936.

The same methods were used and the same limestone caves in the southern part of the Netherlands (province Limburg) were searched,

1) This work has been done under a grant from the Netherlands Organization for Pure Research (Z.W.O.).

TABLE I

Species	1—7 Jan. 1953					1—7 Jan. 1954				
	Total	♂	♀	rec.	perc.	Total	♂	♀	rec.	perc.
<i>B. barbastellus</i>	8	5	3	1	12.5	4	4	—	—	—
<i>Eptesicus serotinus</i>	2	1	1	—	—	3	3	—	—	—
<i>Myotis bechsteinii</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
„ <i>dasycneme</i>	111	62	39	22	20	102	47	55	20	20
„ <i>daubentonii</i>	107	65	42	36	33	73	40	33	24	33
„ <i>emarginatus</i>	144	74	70	56	32	108	55	53	24	22
„ <i>myotis</i>	71	40	31	18	25	50	24	26	11	22
„ <i>mystacinus</i>	231	142	89	92	40	160	99	61	47	29.5
„ <i>nattereri</i>	196	134	62	47	24	113	68	45	28	25
<i>Plecotus auritus</i>	37	20	17	3	8	30	18	12	5	16.5
<i>Rhin. ferrum equinum</i>	7	5	2	3	43	5	3	2	3	60
„ <i>hipposideros</i>	186	96	90	39	21	111	55	56	32	29

as described by Bels (1952) and by Van Heerdt & Sluiter (1953).

According to table I all species which were collected show a sharp decline in numbers if compared with results of the preceding year. Only *Myotis dasycneme* maintains about the same value.

The percentage of recovery differs to some extent from the result of 1953: *Myotis emarginatus* (Notch-eared Bat) and *M. mystacinus* (Whiskered Bat) have been recaptured in smaller numbers, but *Plecotus auritus* (Long-eared Bat) and *Rhinolophus hipposideros* (Lesser Horseshoe Bat) show a higher percentage of recovery. The recaptures of the other species remain about constant. This winter the authors did not succeed in collecting a *Myotis bechsteinii* in the caverns which are regularly visited, but Dr J. De Wilde found one specimen in Apostelhoeve Cave (Louwberg no. 96) near Maestricht.

New data on the longevity of bats are available now, as Bels started to band the smaller species in the winter of 1942/43 (table II). His conclusions have once more been confirmed, that even the smaller species may attain an old age.

The foreign returns provide a few interesting points. *Myotis dasycneme* (Rough-legged Bat) no. 7978, banded in Ravensbosch near Valkenburg was recovered on 8-III-1953 at Tilff, 6 km.

south of Liège (Belgium). It is not certain, whether this bat has chosen a hibernating place in a more southward site than where it has been banded, or that it has been diverged from its normal route to its summer quarters in the northern part of the Netherlands. A fine illustration of the northbound "trek" of *M. dasycneme* has been demonstrated by no. 19261 which was captured on March 29, 1954 near 's-Hertogenbosch on its way to its summer haunts.

An interesting record has been made on June 10, 1954 at Kollum (Friesland, northern part of the Netherlands) where a nursing colony of *M. dasycneme* was found in the attic of the Protestant Church. However, the day the authors came to inspect the site, slaters had worked on the roof and the bats, the number of which was estimated to be about 100, had disappeared from the attic. Only 24 ♀♀ could be captured in a cleft in the tower, 16 of them were pregnant and 5 lactating. No specimens banded in S. Limburg could be recovered.

A male Common Continental Bat (*M. myotis*), banded near Maestricht, was recovered on July 11, 1953 in the Roman-Catholic Church at Berlicum (N. Br.), which proves that this species has still its summer quarters there, where once has been one of the biggest nursery colonies.

The other foreign returns, needing no further discussion are grouped in table III.

Apart from the limestone caverns in Limburg, bats were banded and recovered in the buildings of 19th century fortresses near Utrecht.

In the first days of July the authors made an inspection trip to S. Limburg in order to collect data on nursery colonies and summer habitats in that part of the country (Sluiter en Van Heerdt, 1954).

Compared with the numbers captured in previous years the results of the expedition of January 1954 shows a marked decline. While collecting in 1952 and 1953 yielded 1118 and 1116 specimens respectively, this year only 759 bats were found, notwithstanding exactly the same caves were searched by about the same number of collectors. The influence of Man had not been increased since the preceding year, only the Schenk Cave (no. 163) being used by mushroom-growers now. However, the weather in December had been very mild and in the beginning of January, temperature just started to drop. It may be suggested that a number of bats had not yet reached their hibernation quarters. On the other hand, disturbance of nursing colonies may prove to be another explanation. The investigations will be continued next winter.

References:

- Bels, L. (1952) Fifteen years of Bat Banding in the Netherlands. Thesis, Utrecht.
 Also: Publicaties van het Natuurh. Genootschap Limburg, Reeks V, 1952.
 Van Heerdt, P. F. & J. W. Sluiter (1953). The Results of Bat Banding in the Netherlands in 1952 and 1953.
 Natuurh. Maandbl. Limburg 42 (11): 101—104.

Sluiter, J. W. en P. F. Van Heerdt (1954). Waar blijven de Zuidlimburgse Vleermuizen des zomers?
 De Levende Natuur 57 (12).

Samenvatting

De resultaten van het onderzoek naar de vleermuisbevolking van de Zuidlimburgse mergelgrotten gedurende de winter 1953/1954, benevens enige terugmeldingen van buiten het grottengebied worden vermeld.

Vergeleken met de resultaten van het vorig jaar is het aantal gevangen dieren met ca $\frac{1}{4}$ verminderd (1953: 1116, 1954: 759), hoewel precies dezelfde grotten met een ongeveer even groot aantal medewerkers werden onderzocht. Slechts één grot in het Geuldal, welke het vorig jaar leeg was, werd in 1954 gebruikt door een champignonkweker.

Bijna alle soorten, uitgezonderd *M. dasycneme* (Meervleermuis), tonen een achteruitgang. Ook het percentage terugmeldingen in de grotten is teruggelopen, vooral bij *M. emarginatus* (Gekorven Vleermuis) en *M. mystacinus* (Baardvleermuis), maar van *Plecotus auritus* (Grootoor) en *Rhinolophus hipposideros* (Kleine Hoefijzerneus) zijn ze iets hoger geworden. Misschien is de buitengewoon zachte Decembermaand van 1953 de oorzaak, dat nog niet alle dieren in de winterkwartieren waren aangekomen. Het storen van kraamkamers kan in deze ook een factor van belang zijn. Het vleermuisonderzoek in de grotten zal worden voortgezet.

Wij danken allen, die hun medewerking bij het ringonderzoek hebben verleend, in het bijzonder Ir D. C. van Schaik, die ons, evenals de andere jaren, ook nu weer met raad en daad terzijde stond.

Utrecht, September 1954.

TABLE II.

Band nr.	Species	Sex	Banded	Recovered	Min. age
2595	<i>M. dasycneme</i>	♂	9—III—1941	6—I—1954	13 $\frac{1}{2}$
10446	„ <i>daubentonii</i>	♂	28—XII—1942	27—III—1954	12
10052	„ <i>mystacinus</i>	♂	8—XII—1942	7—I—1954	11 $\frac{1}{2}$
10641	„ „	♂	24—XII—1942	6—I—1954	11 $\frac{1}{2}$
10869	„ „	♂	26—XII—1942	29—XI—1953	11 $\frac{1}{2}$
11070	„ <i>nattereri</i>	♂	27—XII—1943	4—I—1954	10 $\frac{1}{2}$
10359	<i>Rhin. hipposideros</i>	♀	27—XII—1942	9—XII—1952	10 $\frac{1}{2}$

TABLE III.

Band no	Sex	Species	Date banded	Place banded	Cave no	Date retaken	Place retaken	Distance Km	Direction
7978	♀	<i>Myotis dasycneme</i>	28- II-1951	Ravensbosch	158	8- III-1953	Tilff (n. Liège) B.	38	S.S.W.
19261	♂	"	6- I-1953	Maestricht	13/18	29- III-1954	's-Hertogenbosch	110	N.N.W.
10446	♂	<i>Myotis daubentonii</i>	28-XII-1942	Maestricht	22	27- III-1954	Heeswijk Castle (N.B.)	92	N.N.W.
16113	♀	<i>Myotis emarginatus</i>	28-XII-1949	Valkenburg	68/72	Spring 1953	Eelen (B.)	24	N.N.W.
16756	♂	"	5- I-1951	Maestricht	13/18	2- I-1954	St. Lambrecht-Herx (B.)	28	W.N.W.
7745	♂	<i>Myotis myotis</i>	5- I-1951	Maestricht	13/18	11-VII-1953	Berlicum (N.B.)	100	N.N.W.
19365	♀	"	7- I-1953	Geul-Valley	84/87	10- X-1953	Montfort (L.)	30	N.
22339	♂	<i>Myotis mystacinus</i>	7- I-1953	Houthem	163	18- III-1953	Eelen (B.)	24	N.N.W.
22150	♂	"	3- I-1953	Valkenburg	68/72	23- V-1953	Schinnen (L.)	9	N.N.E.
9701	♂	<i>Myotis nattereri</i>	6- I-1952	Maestricht	13/18	14- IV-1954	Someren (N.B.)	62	N.N.W.
20505	♂	"	7- I-1954	Maestricht	13/18	16- IV-1954	Heusden (B.)	36	N.W.
17569	♀	<i>Rhin. hipposideros</i>	2- I-1952	Houthem	91	14- IV-1953	Beek (L.)	8	N.
15569	♀	"	29-XII-1946	Houthem	163	5- IV-1954	Lanklaar (B.)	18	N.W.

B. = Belgium

L. = Limburg

N.B. = Noord-Brabant

For an explanation of the Cave-numbers we refer to *Bel s*, Thesis, Utrecht, 1952.

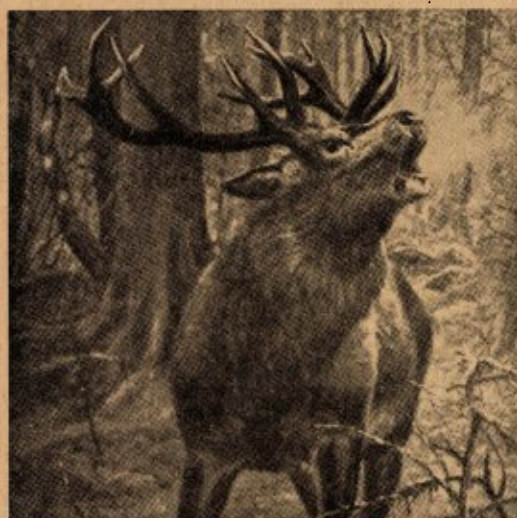
**Stichting
HET
LIMBURGSCH
LANDSCHAP**

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgsche Landschap“ in haar streven en geeft U op als contribuant aan het Secretariaat. Min. bijdrage f 5.

**OBSERVANTENWEG 76 – TELEFOON 6121
MAASTRICHT**

BRAND'S BIEREN

DE BESTE

Ministerieel erkend
**ZOÖLOGISCH
PREPARATEURS-BEDRIJF
EN VELLENBEREIDERIJ**

Jac. Bouten (v.h. Leo Bouten)
Tel. 2303 Venlo Giro 397465

ATELIER VOOR HET

PREPAREREN

VAN

VOGELS EN ZOOGDIEREN

VERZAMELINGEN VOOR
SCHOOL EN HUIS

LEPIDOPTEREN
COLEOPTEREN
MINERALEN
GESTEENTEN

FOSSIELEN
MOLLUSKEN
EMBRYONEN
SPIRITUSPREPARATEN

**PREPARATEURSGEREEDSCHAPPEN
GLASOGEN – INSECTENSPELDEN**

**D. J. KIENJET
HOOLSTRAAT 8 BEEK (LIMBURG)**

VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL

* BEAUMONT *

*

STATIONSTRAAT
TELEFOON K 4400-3385

GOFFIN-DRUK

KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

C.V. DRUKKERIJ v/h CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 2121 - MAASTRICHT

MAASTRICHT

DE HISTORISCHE STAD. RIJK AAN
MONUMENTEN. UITGANGSPUNT VOOR
TOERISTISCHE WANDELINGEN IN
HET LIMBURGSE HEUVELLAND EN
NAAR DE BEFAAMDE GROTEN VAN
DE ST. PIETERSBERG.

VERWACHT U!

INLICHTINGEN:

INFORMATIEBUREAU V.V.V.
MAASTRICHTSE BRUGSTRAAT 7
TELEFOON K 4400. No. 2814.

Ontspanningsoord Fort St. Pietersberg
MAASTRICHT - TELEFOON 2837

OP DE NOORDPUNT VAN DE ST. PIETERSBERG
IN DE ONMIDDELLIJKE NABIJHEID VAN
MAASTRICHT GELEGEN.

RIANTE VERGEZICHTEN OVER DE STAD,
DE MAAS EN DE JEKERVALLEI.

EXPL. F.A. RUTTEN